

УДК 378.147.34

Олена Андрєєва

**ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ
«ГРОШІ ТА КРЕДИТ» СТУДЕНТАМИ ВНЗ**

У статті розглядається необхідність і можливість застосування інноваційних технологій при підготовці фахівців ВНЗ, а також необхідність і можливість використання інтерактивних навчальних технологій при вивченні студентами ВНЗ дисципліни «Гроші та кредит».

Ключові слова: інновація, інтерактивні технології, навчальний процес, педагог.

В статті рассматривается необходимость и возможность применения инновационных технологий при подготовке специалистов ВУЗов, а также необходимость и возможность использования интерактивных обучающих технологий при изучении студентами ВУЗов дисциплины «Деньги и кредит».

Ключевые слова: инновация, интерактивные технологии, учебный процесс, педагог.

This paper discusses the need for and the possibility of the application of innovative technologies in the high school trainings, as well as the necessity and possibility of the use of interactive learning technologies in the study of «Money and Credit» discipline by university students.

Keywords: innovation, interactive technology, the learning process, teacher.

Постановка проблеми. Навчальні інновації та інноваційні технології передбачають новизну в освітньому процесі. Вони покликані не тільки допомогти студентам засвоїти матеріал, а й «освіжити» навчальний процес, зробити його більш сучасним, цікавим, викликати стійку зацікавленість до предмета. Новизна – основний критерій інновацій, тому в контексті педагогічної діяльності, інноваційні технології можуть бути представлені як взаємопов'язані процеси, об'єднані новою ідеєю в діапазоні від наукового дослідження педагога, до техніки передачі його досвіду, знань, педагогічної майстерності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Методичні підходи до обґрунтування необхідності і можливості застосування інноваційних навчальних технологій у вищій школі знайшли відображення в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених і педагогів. Серед них Л.В. Кондрашова, Г.В. Лаврентьєв, Луїс Б. Барнс, К. Рональд, Д. Еббі, І. Г. Захарова, П.Ю. Сауха та ін. Однак сучасні умови економічного розвитку країни та світу, об'єктивно накладають відбиток на освітній процес, диктуючи необхідність подальшого розгляду даної проблематики.

Метою статті є проведення дослідження існуючих методичних рекомендацій

© Андрєєва О. В., 2013

щодо застосування інноваційних технологій навчання студентів ВНЗ, а також дослідження необхідності і можливості їх застосування при вивченні студентами нормативної дисципліни «Гроші та кредит».

Виклад основного матеріалу. Отже, об'єктами педагогічної інновації в навчальному процесі можуть бути педагогічні технології, сам навчальний матеріал, методи його викладу і нарешті технічні засоби навчання, які автор ставить на останнє місце в ряду педагогічних інновацій, як норму сучасної вищої школи.

Найбільший інтерес викликають інноваційні педагогічні технології, серед яких найчастіше згадується інтерактивне навчання, застосування комп'ютерних технологій, проектне навчання. Не применшуючи значення, досвіду і методів традиційного навчання, слід сказати, що саме перераховані вище інноваційні технології дозволяють зробити професійну прив'язку більш надійною, а освітній процес динамічнішим, що, у свою чергу, дає можливість студенту синтезуватися в освітній процес, перейшовши з розряду «того, кому дають» у розряд «того, хто бере сам».

Застосування інтерактивних технологій розширюють діапазон дій студента до взаємодії з педагогом, студент стає сприяючою особою в освітньому процесі, а інформація, якою він користується – це вже не мета, а засіб пізнання. На думку автора, в низці найбільш ефективних інтерактивних технологій стоять проблемні лекції, тобто лекції, прочитання яких будуються на постановці і подальшому вирішенні проблеми. Така форма навчання безперечно активізує учнів, робить їх зацікавленими учасниками, тому що соціальні, політичні, економічні, глобалізаційні проблеми складають частину їхнього життя, а лекція правильно висвітлює дану проблему, показуючи напрями та шляхи їх можливого вирішення.

Слід зазначити, що, в перекладі з латині, лекція (*lectio*) – це читання, тобто послідовний виклад матеріалу з питання. Проіснувавши в навчальному процесі кілька тисячоліть, лекція не втратила своєї значущості й дотепер. Не можна применшати силу впливу і красу слова лектора. Ось чому лекція, як форма навчання, сучасна і актуальна сьогодні. Саме вона дозволяє отримувати цілісні, взаємозалежні, сучасні знання, відкриваючи студентам напрями для самостійних досліджень. Проблема-тика сьогоднішніх лекцій – це об'єктивне явище, що стосується насамперед циклу гуманітарних, соціально-економічних та економічних наук, а її витoki криються в протиріччях і множинності проблем сучасного соціуму та економічного розвитку.

Саме на лекції зароджується інтерес до предмета, як до однієї з найважливіших складових навчального процесу, зароджуються особливі довірені відносини між студентами і викладачем. А сучасні проблемні лекції можуть бути доповнені аудіо-підтвердженням за допомогою комп'ютерної техніки.

Продовжити розпочатий процес активного і творчого пізнання допоможуть семінари, міні-конференції в рамках групи (поток), дискусії, «мозкові штурми».

Семінар (від лат. *Seminarium* – розсадник) – ефективна і не нова форма навчально-практичних занять (нею користувався ще Арістотель), вона може бути сміливо віднесена до інтерактивних навчальних технологій, через динамізацію форми проведення та розширення функцій.

Викладач при проведенні семінару-диспуту – це не тільки координатор та ініціатор діалогу, а й член групи людей, які в обговоренні «видобувають» знання, пізнають істину. Семінар, як діалогова конструкція навчання, дозволяє максимально активізувати студентів, учить правильно формулювати і висловлювати свої думки, вести полеміку, оптимізує взаємодію в групі. Через відкритість обговорення відбувається зближення поглядів викладача із студентами, зростає їхня зацікавленість у

процесі навчання, професійна майстерність, формуються найбільш цінні, на мій погляд, людські якості – чесність і відкритість.

Дискусії (від. лат. *Discussio* – розгляд, дослідження) припускає аргументоване обговорення проблеми і опанування думки її учасників. Дискусія може добре кореспондуватися з міні-конференцією, що проводиться в рамках навчальної групи за темою дисципліни. Технологічно зручно після постановки проблеми (призначення теми конференції) запропонувати низку питань для їх підготовки в мікрогрупах по 2-3 людини з позначенням опонентів з кожного питання. Після виступів та відповідей на запитання – розширене обговорення та підведення підсумків.

«Мозкові штурми» (англ. *brainstorming*), як оперативний метод вирішення проблеми, передбачає максимальне стимулювання творчої активності з висловлюванням максимальної кількості варіантів рішення, з яких надалі відбирають найбільш раціональні. Як метод експертного оцінювання, мозковий штурм передбачає чітку постановку проблеми і це завдання педагога, а в генерування ідей, з повною заборонаю на критику, беруть участь усі студенти. І нарешті при відборі та оцінці ідей – бере участь як викладач так і заздалегідь обрана група студентів-експертів. Слід зазначити, що саме «мозковий штурм» дозволяє студентам «осміліти», навчитися не боятися висловлювати парадоксальні ідеї, навчитися слухати, і тут хочеться відзначити роль педагога як творця творчої, вільної атмосфери, спрямованої і на формування командного духу в групі.

Розвиток інтернет-технологій дозволяє з успіхом проводити «електронні мозкові штурми» (*onlain brainstorming*). У навчальному закладі технічно це цілком можливо в рамках комп'ютерних класів. Більше того, на думку автора, впровадження такої форми як *onlain brainstorming* на перших порах навчання більш переважне, тому що забезпечує анонімність відповідей і суджень, що виключає можливість бути «оціненими».

Також цікавими та ефективними, на мій погляд, є методики імітаційного навчання, або ігрове проектування, що припускають моделювання студентами за допомогою педагога процесів і дій максимально наближених до професійної дійсності. Це можуть бути рольові ігри, стажування, імітаційні тренінги. На практиці подібні дії можуть проявлятися за допомогою призначення студента ведучим, секретарем під час конференції, аудитором (інспектором, оцінювачем, консультантом, учителем) під час проведення практичних занять. Такі рольові ігри та імітація професійних дій активізує навчальний процес, сприяє системному освоєнню обраної професії.

Щодо викладання дисципліни «Гроші та кредит» студентам ВНЗ, хочу відзначити максимально широкі можливості педагога щодо застосування тут інтерактивних технологій, тому що практично всі з перерахованих вище прийомів і форм навчання можливі у використанні при вивченні цієї дисципліни.

Гроші, кредит, банки, як невід'ємні елементи сучасної економіки, створюють умови для створення суспільного продукту, його розподілу і споживання. Функціонуючі, вони будують складні економічні зв'язки, які охоплюють і зачіпають інтереси практично всіх економічних суб'єктів – фізичних, юридичних осіб, суб'єктів господарювання.

З цього витікає те значення дисципліни «Гроші та кредит», як дисципліни, що дає економічну грамотність майбутнім спеціалістам ринкової економіки.

Розглядаючи такі категорії як гроші і кредит у розвитку, прогнозуючи на основі ретроспективних досліджень, дисципліна «Гроші та кредит» сприяє формуванню у

студентів правильних поглядів і грамотних суджень щодо поведінки цих та інших економічних категорій.

У контексті вище зазначеного хочу зауважити, що застосування інтерактивних технологій допоможе процесу пізнання через його активізацію, що, у свою чергу, розширить обсяг знань, які можна передати студентам.

Використання сучасних інтерактивних технологій дозволить комплексно оцінити проблеми макроекономічного розвитку, домогтися синтезу наукових підходів з практичними діями, а дискусійні теоретичні питання пізнавати в режимі діалогу й активного пошуку.

Слід зауважити, що лекції за темами дисципліни «Гроші та кредит» носять об'єктивно-проблемний характер, мають соціальну спрямованість, забезпечують формування науково-теоретичної основи знань у майбутніх фахівців ринкової економіки, що спеціалізуються на фінансах, бухгалтерському обліку, банківській справі.

Хочу зупинитися на деяких темах курсу, де такі можливості найбільш яскраві. Так, практичне заняття з теми «Грошовий обіг і грошова маса» можна проводити як рольову гру, коли студенти, виконуючи роль аналітиків і експертів, оперують фактичним матеріалом за величиною грошової бази НБУ, величиною грошових агрегатів, значення яких можна дізнатися на офіційному сайті Центробанку (<http://www.bank.gov.ua>). Їх завдання не просто дати визначення того чи іншого поняття, а зібрати цифровий матеріал, обробити його, подати висновок і дати аналітичний прогноз.

Тема «Грошовий ринок» також прекрасно підходить для проведення рольових ігор за участю аналітиків, політологів, експертів, роль яких виконують студенти. Студентам пропонується підготувати цифровий матеріал (<http://www.ukrstat.gov.ua>) по «поведінці» основних показників економічного розвитку країни за період (кілька років): обсяг ВВП, темп інфляції, цінова поведінка інструментів фондового ринку та дорогоцінних металів, динаміка облікової ставки Центробанку і т.д., після чого моделюються поведінкові настрої учасників грошового ринку і варіанти розвитку попиту та пропозиції на гроші на ринку.

У темі «Інфляція і грошові реформи» закріплення матеріалу можна проводити на мініконференції, проведеної в рамках групи, де доречні, крім аналітичних прогнозів, заснованих на цифровому матеріалі Держкомстату України, аналіз даних Світового банку (<http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>), порівняння темпів інфляційного розвитку в різних країнах, історична ретроспектива міжнародних методів протидії високим темпам інфляції. Для активізації проведення конференції та максимального залучення студентів, крім основних доповідачів, можуть бути обрані співдоповідачі з допоміжних питань і опоненти.

Запитання теми «Валютний ринок і валютні системи» зачіпають економічні інтереси практично всіх суб'єктів підприємницької діяльності та мешканців України, викликають живий інтерес в аудиторії, диктуючи необхідність проведення широкого обговорення питань валютного курсоутворення, перспектив переходу національної валюти до режиму вільної конвертації, національної валютної політики і методів її проведення, стабільності валютних курсів, роботи валютного ринку і т.д. в техніці конференції.

При вивченні тем «Кредит в ринковій економіці», «Фінансові посередники грошового ринку», «Комерційні банки» з успіхом можуть бути використані дискусії з основних питань, мозкові штурми і «електронні мозкові штурми», в тому числі при обгово-

ренні тенденцій розвитку фінансово-кредитної системи України, її банківського ринку, впливу цінового тренда за кредитами на розвиток національної економіки.

Розгляд теми «Міжнародні валютно-кредитні установи та форми їх співробітництва з Україною» об'єктивно проходить з використанням нормативних матеріалів, які декларують наміри та напрями діяльності міжнародних інститутів, таких як МВФ, МБРР, СБРР та ін. в Україні

(<http://www.ebrd.com/russian/pages/country/ukraine/strategy.shtml>; <http://www.ukrstat.gov.ua>; www.worldbank.org/uk/country/ukraine)

Тому педагог цілеспрямовано повинен направити студентів на вивчення таких документів і декларацій з подальшим їх обговоренням на конференції в рамках групи (поток), а також провести цілеспрямовані обговорення, в режимі дискусій, інвестиційні пріоритети міжнародних інститутів та напрями їх подальшого співробітництва з Україною.

Висновок. Отже, практично всі теми курсу «Гроші та кредит», як актуальні та соціально спрямовані, мають бути наповнені сучасним звучанням, прив'язані до тенденцій розвитку світової та національної економіки, а закріплення і контроль за засвоєнням матеріалу може і має проходити в соціальних формах і техніках, що дозволить розвинути грамотних, думаючих фахівців.

Такі форми навчання засновані не стільки на тренуванні і використанні пам'яті, не стільки на «тяжкій праці» заучування, скільки на використанні студентами кмітливості, активному ставленні до життя. Подібні навчальні форми, у свою чергу, будуть слугувати інтелектуальному розвитку студента, його особистісному зростанню, дозволять перейти від фрагментарного знайомства з професією до стійких професійних зв'язків.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Енциклопедія освіти* / Акад. пед. наук України; Гол. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. *Барнс Луис Б.* Преподавание и метод конкретных ситуаций / Луис Б. Барнс, К. Рональд, Эбби Д.; Пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. – М., 2000. – 265 с.
3. *Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія* / За ред. П. Ю. Сауха. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.
4. *Профессиональное становление студентов в условиях креативного подхода к организации образовательного процесса высшей педагогической школы* / Л. В. Кондрашова // *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: мат. V Міжнарод. наук.-практ. конф.* – Хмельницький, ХНУ, 2009. – С. 101 – 105.
4. *Лаврентьев Г. В.* Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке специалистов / Г. В. Лаврентьев, Н. Б. Лаврентьева, Н. А. Неудахина. – Ч. 2. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2002. – 232 с.
5. *Захарова И. Г.* Інформаційні технології в освіті: Навч. посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів / І. Г. Захарова. – М.: Видав. центр «Академія», 2003. – 192 с.